

„Kniha poukazuje na príležitosti, ktoré netradičný formát workshopu prináša do prostredia, kde sa vzťah spoločnosti k verejnému priestoru stále utvára. Spôsob, akým jednotlivé objekty vznikali ukazuje, že fázy opakovaného testovania sú nevyhnutnou súčasťou procesu tvorby. Priebežne formujúce sa zadanie a program zase podporuje spôsob nehierarchicky riadenej práce, ktorá umožňuje zamerať sa prioritne na architektonické otázky. Inkluzívny jazyk a majoritný podiel žien na autorstve knihy skrýva potenciál podporiť a inšpirovať ďalšie generácie mladých architektiek.“

— doc. Ing. arch. Nina Bartošová, PhD.

„Tam vonku sa dá považovať za architektonickú autobiografiu. Ponúka rôznorodé textové a obrazové materiály, pomocou ktorých na pozadí primárneho záujmu zdokumentovať diela série workshopov otvára mnohé aktuálne témy a možno ju čítať v niekoľkých rovinách. WOVEN vo svojej tvorbe hľadajú hranice architektúry a touto knihou odкрývajú rámce svojho uvažovania. A čo je vlastne architektúra? Zdá sa, že odpoveď nie je dôležitá a oveľa dôležitejšie je hľadať ju.“

— Ing. arch. Tomáš Tholt, PhD.

Tam vonku
Ako za desať dní zmeniť
verejný priestor:
Kontexty a príbehy
[1:1]Workshopu

Obsah

8	Niekde tam vonku
12	Prológ
14	Navrhni, otestuj, postav a otestuj znova. Rozhovor Moniky Mitášovej s WOVEN
34	Veronika Michalíková: Ako vzniká workshop?
50	Drevo ako stavebný materiál. Ransu Helenius v rozhovore s WOVEN
64	Workshopy
68	2013: Kreatívne platformy – Trnavá Hora
80	2014: Miesta pre konverzáciu – Trnavá Hora
92	2015: Hide and Peak – Trnavá Hora
106	2016: UWO – Piešťany
122	2017: Supergola – Stupava
138	2018: Nailith – Lučenec
154	2019: Rampolyna – Partizánske
172	2020: Osem – Moravany nad Váhom
188	2021: Rochus – Stará Ľubovňa
204	2022: Squarol – Prievidza
222	Antológia
224	Ivana Rumanová: Vágne terény a ne-miesta: O antropologickom a architektonickom odmietnutí miesta
236	Lotte Löhausen: Úvaha o pojmoch
242	Danica Pišteková: Rozmanitosť ako základ lokálnej identity
246	Zuzana Žurkinová: Čo znamená verejný priestor pre teba?
254	Spolka: Všetko, čo naozaj potrebujem vedieť, som sa naučila od kamarátky
262	Livia Gažová: Podivuhodné aktivity združenia WOVEN
268	Voľné texty
270	Klaudia Dočekalová
276	Barbara Köthe: Cesta a návrat
282	Amália Filip: [1:1]Slovník našej terminológie
286	Epilóg

Navrhni, otestuj, postav a otestuj znova. Rozhovor Moniky Mitášovej s WOVEN

MM: Myslím si, že niečo, čo nemá dlhé trvanie, môže mať dokonca oveľa väčší dosah. Mnohé naše objekty za svoj pomerne krátky život (niekoľko rokov) ovplyvnili minimálne jednu generáciu tínedžerov. Na nich sa pri plánovaní veľmi nemyslí, vo verejnom priestore sú často nechcení a takéto projekty bokom od hlavných trás, na okrajoch miest či mimo pohľadov sú pre nich obľúbeným zázemím. Taktiež sme prinášali do regiónov súčasne premýšľanie o priestore, ktoré mohlo mnohých inšpirovať, ale aj výrazne provokovať, či dokonca poburovať. Každopádne to vyvážalo niektorých okoloidúcich z ich komfortnej zóny.

VM: Dnes už dočasná architektúra začína byť témou aj v našom prostredí. Dočasné intervencie môžu slúžiť ako test prostredia aj architektúry a môžu byť dobrým medzikrokom k trvalejším a nákladnejším zásahom.

DP: Dočasný objekt môže byť jednou vrstvou komplexnejšieho rozmyšľania, ale aj testom prvotnej idey, ktorá sa časom môže rozvíjať a nabaľovať. V Partizánskom drevený objekt v parku komunikovali ako pilotné, avšak dočasné zázemie aktivít občianskeho združenia Fabrika umenia, ktoré sa dnes, po piatich rokoch, výrazne rozrástlo. Otestovali si tam zloženie svojho publika, silu a veľkosť komunity, rôzne typy komunikovaných obsahov, ktoré do parku prinášali. Dnes už fungujú aj v iných priestoroch a plánujú v baťovskej fabrike zriadiť kultúrne centrum. Zdá sa mi, že to funguje dobre aj v takomto postupnom raste občianskych a kultúrnych aktivít, a viem si predstaviť, že by to podobne procesuálne mohlo fungovať aj architektonicky – vrstvením, dotváraním ďalších častí drevených stavieb, ale aj ich rozkladom a postupným odstraňovaním iných elementov.

Vo svojich textoch spomínate, že ste testovali aj procesy a postupy narába-

nia s drevom, s drevenými štruktúrami a konštrukciami. Keby ste mali spomenúť aspoň niektoré z tých testov, z ktorých ste sa najviac naučili... alebo ich dokonca dodnes používate?

DP: Viackrát sme pracovali s ohýbaním dreva. Prvýkrát už počas druhého ročníka. Jeden z objektov mal organický tvar a bol konštruovaný z vyrezávaných, lepených a obrusovaných rebier, na ktoré bol inštalovaný obklad z tenkých profilov tvarovaných nad parou. Ohýbanie, ktoré sa realizovalo na UWE, už bolo oveľa sofistikovanejšie, keďže sa ohýbala samotná konštrukcia, a to tak, že do pripraveného kopyta sa postupne upínali tenšie profily, ktoré sa následne fixovali kolíkmi. Unikátne na tom bolo to, že sa ohýbanie realizovalo bez použitia lepidla vo veľmi jednoduchých podmienkach, na parkovisku pred Domom umenia v Piešťanoch. Tretíkrát sme s ohýbaním pracovali v Stupave, kde boli takto tvarované prvky súčasťou strešnej konštrukcie a mali skôr zavetrovaciu funkciu.

AC: V Moravanoch nad Váhom sme pracovali s termodrevom. Bol to pre nás nový materiál s inými vlastnosťami, na aké sme boli zvyknutí. Ukázalo sa, že to nie je najvhodnejší materiál na tento typ workshopu.

VM: Termodrevo nemení veľkosť a tvar vzhľadom na vlhkosť prostredia. Túto vlastnosť sme chceli využiť pri návrhu konštrukcie, a preto sme sa rozhodli použiť rybinový spoj. Bolo to extrémne práce a náročné na presnosť detailu. Zároveň to bol možno najväčší krok do neznáma. Výsledok síce dodnes funguje, ale materiál ani konštrukcia sa v podstate neosvedčili – ale to je tiež validný výsledok experimentu.

A z hľadiska štruktúry alebo konštrukcie? Danica spomínala, že na začiatku ste pracovali s tensegridmi (sústava prútových a lanových prvkov), okrem toho pracujete aj s rôznymi druhmi kon-

„Myslím si, že niečo, čo nemá dlhé trvanie, môže mať dokonca oveľa väčší dosah. Mnohé naše objekty za svoj pomerne krátky život (niekoľko rokov) ovplyvnili minimálne jednu generáciu tínedžerov. Na nich sa pri plánovaní veľmi nemyslí, vo verejnom priestore sú často nechcení a takéto projekty bokom od hlavných trás, na okrajoch miest či mimo pohľadov sú pre nich obľúbeným zázemím.“

štrukcií založených na podpore a bremene. Mnohé drevené stavby sú rámové alebo stenové štruktúry a telesá. Je nejaký konštrukčný systém, o ktorom ste rozmýšľali a testovali ste ho viac?

DP: Veľakrát sme mali debaty o subtilnosti. Niektoré objekty sú ako také kamene, no dôvodom ich masívnosti či kompaktnosti je potrebná odolnosť vo verejnom priestore. Rámová konštrukcia, ktorá sa obaľuje obkladom, má výhody aj z hľadiska údržby. Poškodený obklad sa dá ľahko vymeniť.

VM: Ďalší dôvod navrhovaných konštrukcií vychádza z procesu realizácie. Je pomerne náročné realizovať takýto objekt za krátky čas s ľuďmi, ktorí nemajú skúsenosti s prácou s nástrojmi ani so stavbou z dreva. Vtedy je ťažké dosiahnuť precízny detail, preto tento spôsob rámovej konštrukcie, ktorá sa obaľuje dreveným obkladom, dovoľoval rýchlejšiu prácu. Nosná konštrukcia nebola robená napekno, ale vo finále sa obalila, na čo nebola potrebná vysoká zručnosť. Práve preto bol každý objekt,

ktorý bol vymyslený inak – UWO, Osem, alebo Rochus –, o to väčšia výzva.

MM: Približne rovnaký objem a typy reziva sme mali vždy pripravené pár mesiacov dopredu pred uskutočnením workshopu a to znamená, že pri realizácii sme museli myslieť aj na to, čo máme k dispozícii. Každoročne sme teda pracovali so zhruba rovnakým setom materiálu. Čím viac sme profily alternovali, tým väčšia časť stavby spočívala vo formátovaní dreva. Ale s odstupom času mám pocit, že sa nám podarilo vytvoriť rôznorodú škálu aj z hľadiska konštrukcií.

AC: Ako WOVEN, ale tiež v rámci [1:1] Workshopu vedieme neustálu polemiku so zavetrením. Usilujeme sa vymýšľať nejaké nové spôsoby, ako by sa dalo vyhnúť viditeľnému zavetreniu. Niekedy viac, inokedy menej úspešne.

Knižka ukazuje aj to, aké boli odozvy či už obyvateľov miest alebo vašich spolupracovníkov* čok, a to jednak

Veronika Michalíková: Ako vzniká workshop?

Do nasledujúcej časti sme zhrnuli naše desaťročné skúsenosti s [1:1] Workshopom. Rozdelili sme ich do dvoch častí: prípravy a priebehu podujatia. Tento text je dokumentáciou našich postupov a budeme radi, ak niekomu pomôže pri štarte alebo rozvoji vlastného projektu.

Príprava podujatia

Kto zabezpečoval prípravu podujatia na mieste konania workshopu?

Príprava workshopu trvala vždy takmer rok a začínala sa na jeseň. Prvým krokom bola dohoda s lokálnym partnerom. Lokálny partner bol spojka s konkrétnym mestom a zároveň spoluorganizátor podujatia. Zabezpečoval výber miesta vhodného na realizáciu projektu, komunikáciu s úradmi a verejnosťou, priestorové zázemie na navrhovanie a výrobu, stravu, ubytovanie a spolufinancovanie projektu. Po skončení workshopu výsledný objekt prebral do svojho majetku a správy, ktorá zahŕňa údržbu i prípadnú programovú náplň. Motivácie lokálnych partnerov, prečo ísť do tejto spolupráce, bola rôzna. Niekedy mali záujem zlepšiť konkrétne miesto, niekedy išlo skôr o všeobecnejší zámer: priniesť do mesta aktivitu a novú kvalitu do verejného priestoru. V histórii Workshopu [1:1] úlohu lokálneho partnera zastávali rôzne subjekty. Štyri roky sa workshop konal v súkrom-

nom areáli so špecifickým režimom (Park pod Borovicou, Trnavá Hora, 2013–2015, Kaštieľ Moravany nad Váhom, 2020) a úlohu lokálneho partnera na seba zobral majiteľ areálu. Keď sa workshop konal vo verejnom priestore, lokálnym partnerom bolo mesto, občianske združenie alebo občianske združenie v spolupráci s mestom. Táto posledná kombinácia sa nám osvedčila najviac. Podľa konkrétnej situácie v každom meste sa občianske združenie a mesto spolupodieľali na príprave podujatia. Spolupráca s mestom sa ukázala ako zásadná pri údržbe objektu, spolupráca s občianskym združením sa zas ukázala nenahraditeľná pri komunikácii s verejnosťou a pri programovej náplni objektu, ktorý vznikol ako výsledok workshopu. V každom meste, ktoré sme navštívili, sa situácia a procesy líšili. Ako príklad ukážkovej spolupráce môžeme uviesť workshop v Partizánskom a v Prievidzi.

V Partizánskom projekt iniciovala Katarína Janíčková z Fabriky umenia. Niekoľkokrát do roka pripravovali v Parku Milana Rastislava Štefánika komunitné podujatie

Ransu Helenius: Drevo ako stavebný materiál

„Môj názor je, že v blízkej budúcnosti vzniknú stopercentné drevené systémy bez aditív. Momentálne pracujem na vývoji jedného takého systému. Stredoeurópsky trh už ponúka niekoľko sľubných príkladov, no je pred nami ešte niekoľko výziev. Verím však, že čoskoro dokážeme postaviť veľkorozmerné budovy s oveľa menším množstvom škodlivých látok ako dnes.“

pohybuje od 15 % do 30 % a zvyšok tvoria vysoko spracované materiály.

Veľká časť materiálov, ktoré sa používajú na výstavbu drevostavieb, je energeticky náročná a predstavuje zdroje ako betón, oceľ, plasty a izoláciu, ktoré si vyžadujú značné množstvo energie. A zatiaľ čo CLT, LVL a iné konštrukčné materiály, ktoré sa používajú pri stavbe kostry domu, môžu mať relatívne nízky obsah lepidla (1– 8 %), jeden štvorcový meter ho môže obsahovať až niekoľko kilogramov. Hoci sa tieto množstvá môžu zdať percentuálne nízke, v celkovom rozsahu stavebného priemyslu dosahujú závratné rozmery. V prípade viacpodlažnej budovy môžeme pokojne hovoriť až o desiatkach tisícov kilogramov lepidla na plastovej báze. Preto je nutné znižovať používanie týchto materiálov prostredníctvom neustáleho vývoja.

Najstaršia existujúca strešná konštrukcia vo Fínsku sa nachádza na stredovekom kostole v meste Pernaja. Na prvý pohľad pripomínajú nosníky priestraného podkrovia vesmírnu loď. Keď sa pozriete bližšie, zistíte, že tento systém je pomerne

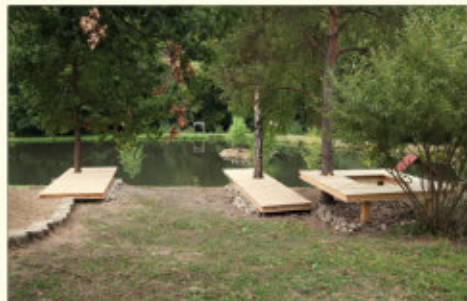
jednoduchý – jednotlivé časti tvorí jemne vytesaná guľatina spájaná jednoduchými celodrevenými spojmami.

Títo stredovekí stavitelia veľmi dobre poznali vlastnosti materiálov a zároveň spotrebovali len zlomok energie, ktorú by sme dnes spotrebovali my. Nepotrebovali vrty, ťažbu ropy a iných nerastných surovín alebo desiatky tovární, ktorými by drevo prešlo od zdroja materiálu po stavenisko. Napriek tomu dokázali zrealizovať premyslenú stavbu, ktorá aj po 600 rokoch stojí tak, ako ju kedysi postavili, a ktorej krov dosahujú výšku až 15 metrov. Súčasné budovy sú oveľa zložitejšie – stavby využívajú viacvrstvové materiálové systémy so životnosťou približne 50 rokov. Po tejto krátkej životnosti je ich likvidácia veľmi náročná, práve vďaka spomínaným vysoko spracovaným materiálom.

Prial by som si, aby sme sa poučili z postupov našich predkov, stanovili prísne hranice pre spotrebu energie a „cudzích“ materiálov a využili silu súčasných výpočtových metód a najpokrokovejších technológií. Myslím si, že namiesto upravovania dreva

Workshopy

2013: Kreatívne platformy – Trnavá Hora

2014: Miesta pre konverzáciu – Trnavá Hora

2015: Hide and Peak – Trnavá Hora

2016: UWO – Piešťany

2017: Supergola – Stupava

2018: Nailith – Lučenec

2019: Rampolyna – Partizánske

2020: Osem – Moravany nad Váhom

2021: Rochus – Stará Ľubovňa

2022: Squarol – Prievidza

2014: Miesta pre konverzáciu – Trnavá Hora

2015: Hide and Peak – Trnavá Hora

2016: UWO – Piešťany

Popis:

Rok:
2016

Lokalita:
Lido, Piešťany

Lektori:
Ransu Helenius, Tobias F. Permin,
Sebastian Sowa

Účastníci a účastníci:
Karol Gwiazdowski, Kseniya Hetman,
Vera Kiseľová, Gabriela Mészáros, Martina
Mikóczyová, Nina Valičková, Rebeka
Zacková, Silvia Gálová

Koncept a produkcia:
WOVEN

Hostujúci kritici:
N/A architekti (Benjamin Bráďňanský,
Vít Halada), Peter Lényi (2021)

Lokálny partner:
Centrum architektúry, o. z.

Partneri:
Projekt podporil z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia (hlavný partner),
ďalej podporili: mesto Piešťany, Trnavský
samosprávny kraj, Dom umenia Piešťany,
ŽiWell, Katedra architektonickej tvorby
VŠVU

Ocenenia:
Nominácia na cenu CE ZA AR 2017
v kategórii exteriér
Kultúrny čin roka 2016 mesta Piešťany pre
Líviu Gažovú (o. z. Centrum architektúry)

Rozbor lokality:

Lokalita (GPS):
48.592883, 17.842432

Umiestnenie:
širšie centrum mesta

Otvorenosť voči verejnosti:
verejný priestor

Typ priestoru:
regionálne biocentrum

Popis/analýza:
Piešťanský Vážsky ostrov, známejší pod
názvom Lido, je v minulosti vyhľadávané
miesto na rekreáciu, dnes chránené obec-
né územie s ekologickým a krajinným
významom. Lokalita v celku Podunajská
pahorkatina a v podcelku Dolnovážska niva
predstavuje významný ekostabilizačný
prvok v urbanizovanej krajine. V území je
zastúpený jeden z najdôležitejších bioto-
pov na Slovensku, a to vrbovo-topoľový
nížinný lužný les, ktorý vytvára priaznivé
podmienky pre veľmi bohatú biodiverzitu,
zastúpenú nielen národne, ale aj európsky
významnými druhmi. Okrem jedinečnej
fauny a flóry je tu silný aj historický odkaz
Lida a prepojenosť miesta s mestom
a jeho obyvateľmi.

Štrukturálna schéma UWO

Obklad

Nosná konštrukcia
obkladu

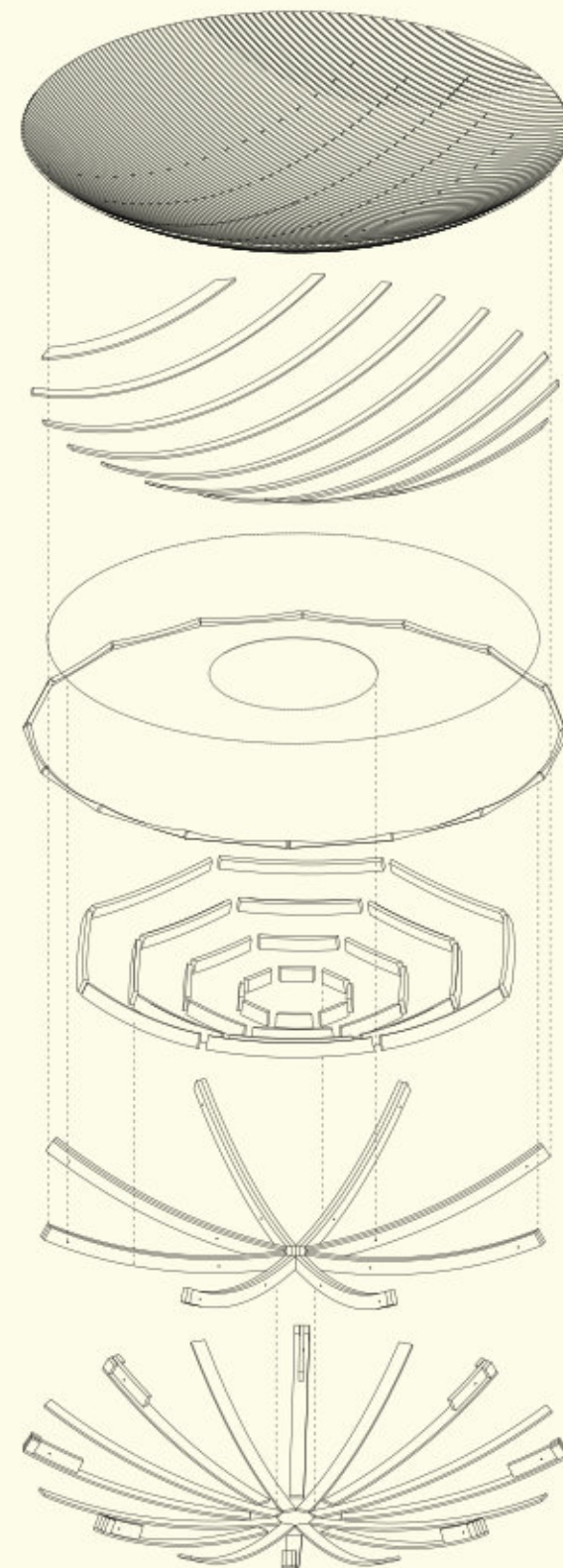
Kovové lanko

Hrany

Sekundárne rebrá

Primárne rebrá

Podporná konštrukcia

2017: Supergola – Stupava

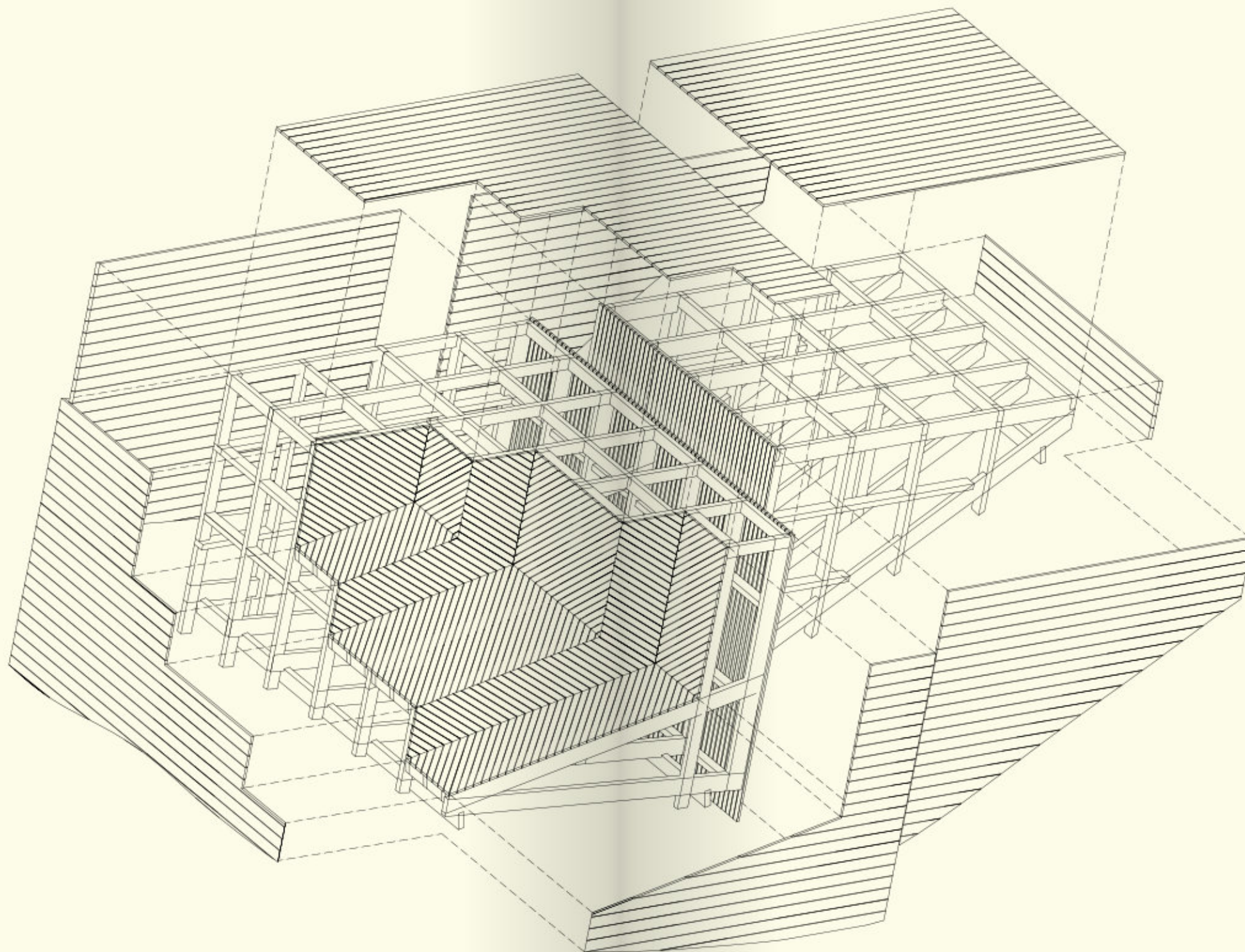

Konštrukcia Supergoly sa šesť rokov po realizácii mierne nakláňa, objektu chýba údržba. Ťažko povedať, či sa tak stalo pod váhou rozpínajúcich sa ťahavých vistérií alebo kvôli založeniu vyše 20 stĺpov do 80 – 100 cm hlbokých štrkových lôžok, ktoré časom povolili. Každopádne, jej osud je spečatený. Do Kaštieľskeho parku, ktorý čaká rozsiahla revitalizácia, tento objekt, ku ktorému sa majetkovo dnes už nikto nehlási, podľa Krajského pamiatkového úradu nepatrí. Význam podobných dočasných štruktúr však nespočíva len v ich existencii, ale rovnako v energii a skúsenosti, ktorá vždy kdesi a v niekom ostáva a na niečo ďalšie sa pretavuje. Dúfajme, že tu aspoň ako informatívna súčasť reflexii o budúcnosti parku ako takého. ■

2018: Nailith – Lučenec

2019: Rampolyna – Partizánske

Mal by to byť človek, ktorý dokáže byť mediátorom, pretlmočiť vzniknuté dielo ľuďom a ukázať im, na čo môže slúžiť, ako sa dá používať a ako si k nemu vlastne budovať vzťah. Ak zostane nechané na pospas osudu, môže sa stať, že si k nemu užívatelia*ľky nenájdu cestu.“

V Partizánskom sa vďaka Kataríne, jej kolegom a kolegyniam darí preklenúť kultúrnu priepasť aktivitami zaujímavými nastavenými pre mladé publikum. Od roku 2019, keď vznikla Rampolyna, sa toho vďaka Fabrike umenia v meste veľa zmenilo. Na Červenej ulici sa otvoril Baťa point, informačné centrum v pôvodnom baťovskom poldome. V duchu baťovského hesla „Dnes fantázia, zajtra skutočnosť“ sa združenie dokonca snaží o kúpu jednej z fabrických budov a jej premenu na kultúrne centrum. Napokon, sme iba tým, na čo si trúfame a v čo veríme. Cesta od Rampolyny až k fabrike naozaj ukazuje, že nadšenie dáva krídla! ■

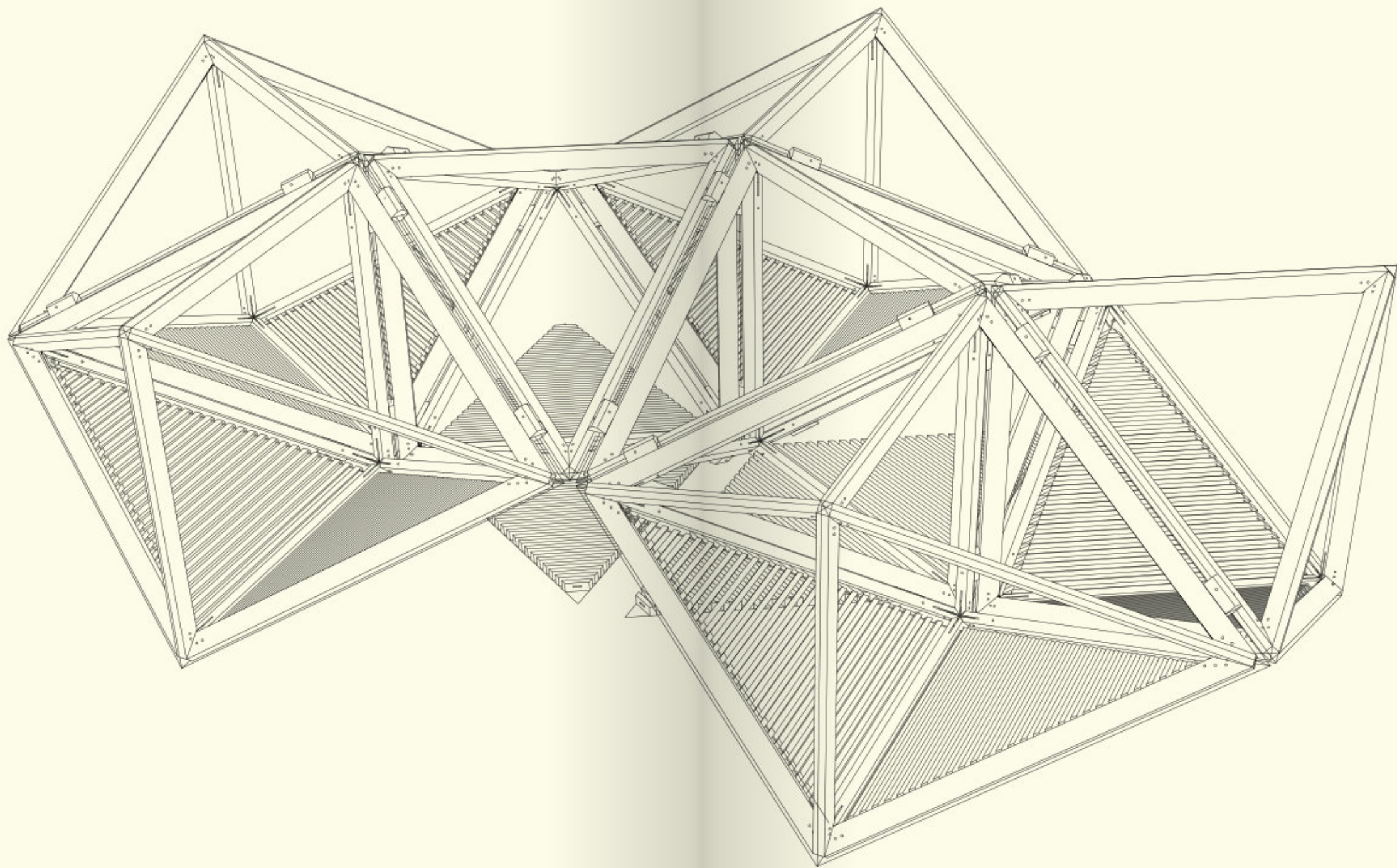
2020: Osem – Moravany nad Váhom

2021: Rochus – Stará Lubovňa

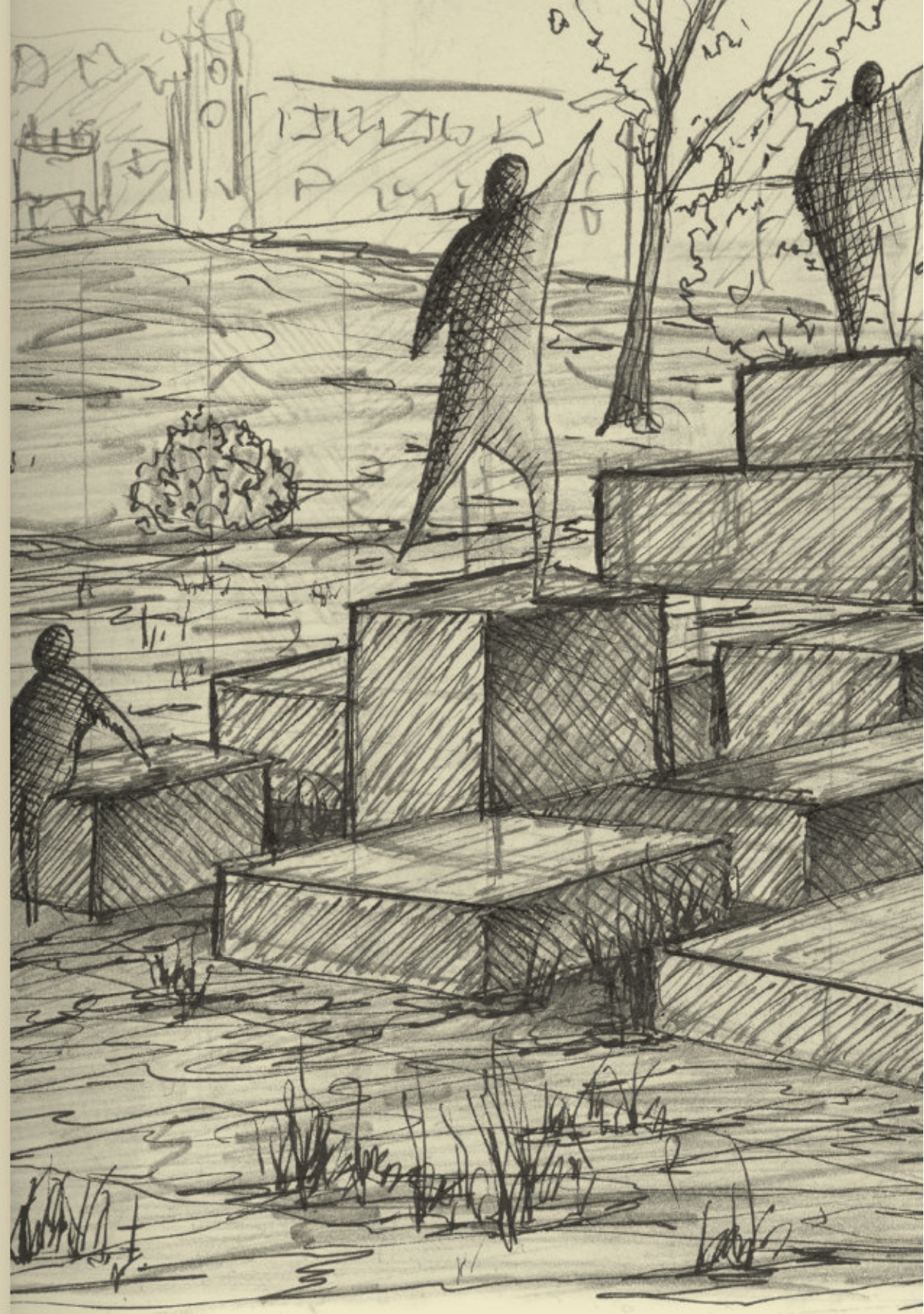

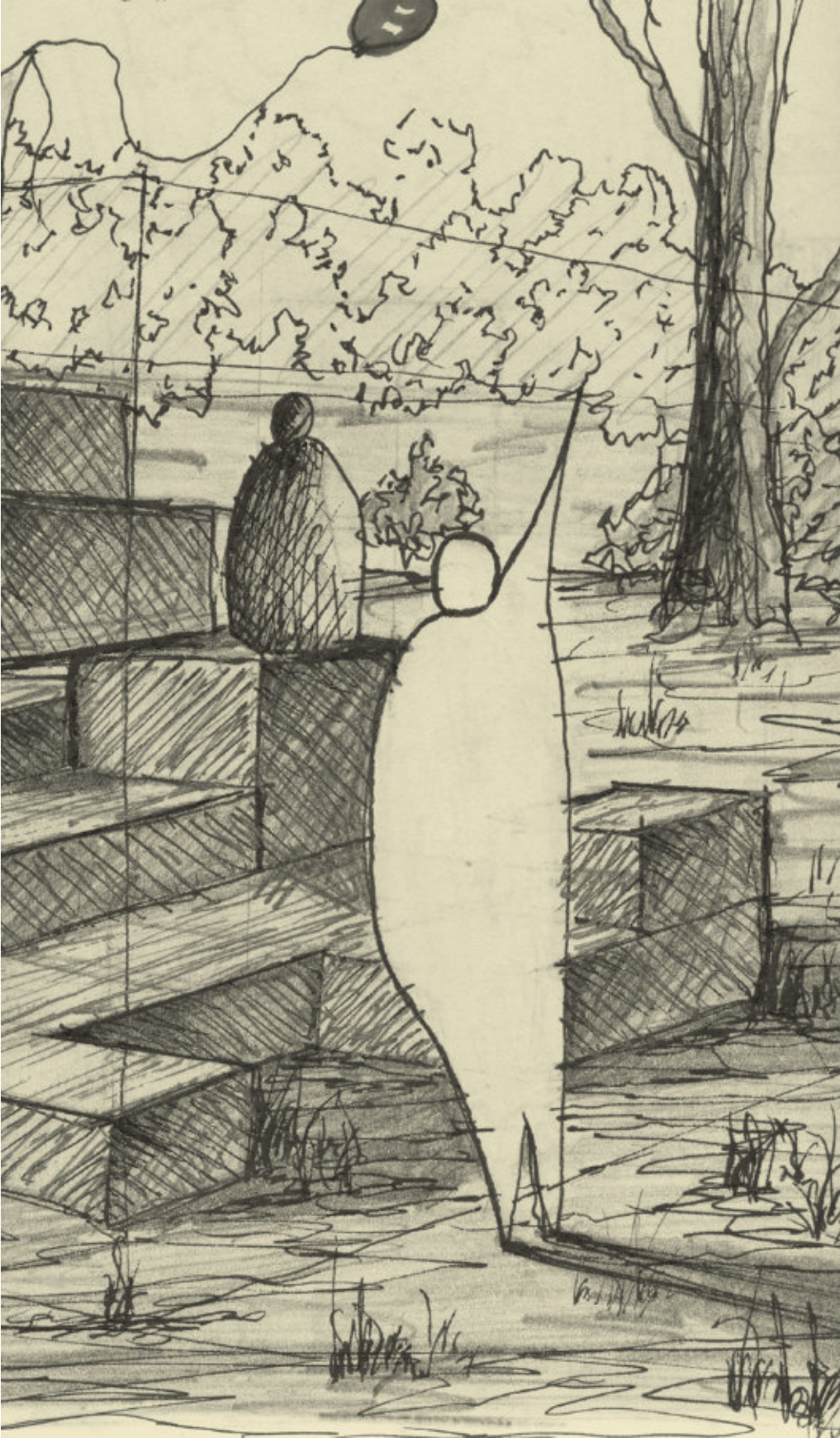
2022: Squarol – Prievīdza

Antológia

Ivana Rumanová: Vágne terény a ne-miesta. O antro- pologickom a architek- tonickom odmietnutí miesta

Úvod. O prázdnote, „nevyklizených půdách a sklepech“

K dovršení všeho se kolem přehnalo deset kluků, obličej vymydlený, vlasy napomádované, košile, kalhoty i tenisky bílé jako padlý sníh.

„Tohle město,“ řekl Willy a díval se za nimi, „se pominulo. Záhada. Záhada na každém kroku. Řekni mi, Samueli, jaký tyran to asi přišel k moci? Jakým zákonem donutil kluky k takové čistotě a dohnal lidi k tomu, aby natřeli každé párátko i květináč? Pořádně se nadechni! Ve všech domech mají nové tapety! Zkouška osudu postihla tyhle lidi v hrozně podobě. Není v lidské přirozenosti, aby se člověk přes noc stal vzorem dokonalosti. Vsadím se o všechno zlato, které jsem vyrýžoval za celý měsíc, že vyklidili i všechny půdy a sklepy a všechno září čistotou. Vsadím se, že tohle město prožilo soudný den.“

V textoch vzťahujúcich sa na teóriu miesta, či už z hľadiska urbanisticko-architektonického, alebo spoločenskovedného, sa od deväťdesiatych rokov objavujú pojmy ako ne-miesto, vágny terén, mestský bod nula, brownfieldy. Táto nápadná prítomnosť rôznych foriem absencií v teórii priestoru naznačuje vyčerpanosť pojmu miesta ako ohraničenej empirickej entity. Teoretický záujem sa presúva na okrajové, zanedbané, kontaminované časti mimo centra, chátrajúce industriálne zóny, nebezpečné štvrte, miesta mimo dosahu a dohľadu poriadku, ktorého absencia je tu určujúca. Sú to presne tie „nevyklizené pôdy a sklepy“, bez ktorých by mesto zrejme bolo odsúdené prežiť svoj súdny deň; samo seba pohlcujúce na obraz, vykrádajúce sa trvaním na sebareprezentácii. Druhú vrstvu záujmu predstavujú rôzne formy aktuálnych ne-miest, takisto vysunutých mimo centra, avšak charakteristických práve svojou

hyperreprezentatívnou a značnou dávkou sterilnosti: absenciou histórie a identity klonu (administratívne zasklené zóny pri vstupe do mesta, nákupné centrá, letiská, diaľnice...). Takéto ne-miesta transformujú obyvateľa na používateľa, vstup do ne-miest je podmienený a možnosť zdieľať homogenizovanú anonymnosť majú len tí, čo pri vstupe preukážu svoju identitu a oprávnenosť (pas, letenka, diaľničná známka, zamestnanecký preukaz, klubová karta).

Dvaja autori, španielsky architekt Ignasi de Solà-Morales² a francúzsky etnológ Marc Augé³, nazerajú na ne-miestnosť z týchto dvoch odlišných uhlov pohľadu. Ich konceptuálne východiská sa pritom v mnohých bodoch prekrývajú: téma posthistorického subjektu a pre antropológiu zásadná téma Druhého, téma odcudzenosti a dislokácie, téma monumentu, moci obrazu, udalosti, kontinuity a diskontinuity vytvárajú v textoch oboch autorov zhľady, okolo ktorých sa text koncentruje a ku ktorým sa spätne vracia, prehýba aj z iných miest.

Významní Druhí ne-miest: antropológické miesto a architektúra

Terrain vague (vágny terén, pojem Ignasiho de Solà-Morales) i *non-lieu* (ne-miesto, pojem Marca Augého) sú reakciou na konkrétne teoretické východiská a postupy používané v architektúre a antropológii. Oba sú teda do značnej miery, hoci nie absolútne, negatívnym obrazom; a túto definíciu vymedzením sa priznávajú: Pojem *non-lieu* demonštruje svojho Druhého už v samotnom názve, je ním *lieu anthropologique* (antropológické miesto) v zmysle časopriestorovo a spoločensky definovanej entity s pripísanou symbolickou hodnotou. *Terrain vague* nachádza svoj určujúci

Zuzana Žurkinová: Co znamená verejný priestor pre teba?

Je to miesto, v ktorom sa nám môže stať to, čo nikde inde. Verejný priestor vytvára možnosť pre zblíženia, prevapenia, konfrontácie a rôzne iné (nečakané, prevapivé, zarážajúce, znepokojujúce, obohacujúce) druhy medziľudských výmen. Verejný priestor pre mňa znamená možnosť interakcie s tými, s ktorými vo svojej „bubline“ neprídem do kontaktu. Náhodný rozhovor, úsmev, gesto. Počas nákupu na trhovisku, prechádzky námestím, parkom, počas posedenia na ulici pri káve sa moja dráha znenazdajky pretne s dráhou cudzieho človeka, vznikne pulzujúci bod. Rastúca hustota týchto bodov na mape mesta pre mňa vytvára pocit, ktorý si raz môžem pomenovať ako domov.

Verejný priestor, ak je otvorený a bezpečný, vytvára možnosť prejavu sa, byť sám/sama sebou, byť o čosi bližšie k tým, ktorých považujem za úplne odlišných. To, čo pre mňa naozaj znamená a aký má potenciál, som si vyskúšala minulé leto v New Yorku. Posadila som sa na ulicu a vymieňala som morské mušle za príbehy, ktoré so mnou zdieľali okoloidúci. Verejný priestor Manhattanu čoraz väčšími definujú peniaze, za ktoré si ho môžete viac alebo menej užiť. Ako som tak vysedávala na ulici a rozprávala sa s ľuďmi, s ktorými by som sa inak nikdy nedala do reči, zamýšľala som sa nad rôznymi vecami. Ako napríklad nad tým, aká iná mena – ak nie finančná – stojí za mojím výmenným obchodom. Po nejakom čase som si uvedomila, že to bolo hneď niekoľko „mien“: zvedavosť, otvorenosť, zraniteľnosť, dôvera. A tiež čas absolútnej pozornosti, ktorý sme si s ľuďmi počas krátkych, ale intenzívnych rozhovorov navzájom venovali v jednom z najrýchlejšie plynúcich miest na svete.

Katarína Poliačiková, vizuálna umelkyňa, venuje sa aj performance a písaniu

Verejný priestor pre mňa znamená všetko, čo vnímam od dverí k dverám.

Verejný priestor znamená pre mňa možnosti. Možnosť presunúť sa ráno z domu na bicykli komfortne, kam potrebujem. Možnosť ísť v tieni stromovej aleje. Vnímať vône. Dať si obed s kolegami na lavičke v parku. Možnosť kočikovať bez prekonávania bariér na chodníku. Prejsť sa pozdĺž živých udržiavaných budov. Vyložiť s kamarátmi stoličky pred panelák a odtrhnúť si sídliskové broskyne. Možnosť užiť si koncert s drinkom v ruke pri fontáne. Stáť v dave na námestí a vyjadriť svoj názor. Pozorovať život. A bezpečne sa vrátiť po tme domov. Verejný priestor vnímam pocitovo aj všetkými zmyslami. Verejný priestor pre mňa znamená slobodu.

Miroslava Daňová, architektka, ktorá miluje mestá s riekami. Ideálne, ak sa v nich dá aj plávať.

Odjakživa pracujem s verejným priestorom aktívne. Čím dlhšie s ním pracujem, tým viac rozumiem, čo ma na tom fascinuje: potenciál prepájania ľudí, vytvárania náhodných medziľudských interakcií. Nepredvídateľnosť, chaos v kontraste s usporiadanosťou a poriadkom. Vychádzam z toho, že svet je čím ďalej usporiadanejší. Ľuďom nie je poriadok prirodzený, sú zvyknutí žiť v nepredvídateľnom, tvarovateľnom svete. Teraz žijeme v dosť tvrdom, nemennom, usporiadanom svete. Mňa baví tá náhoda.

Mojou prácou reagujem na to, že dôležitosť verejného priestoru je o to väčšia, pretože nastáva brutálna digitalizácia. Veľa náhodných medziľudských interakcií sa prenáša do online priestoru a je dôležité, aby to ostalo aj v tom fyzickom. Konkrétne teraz, keď potrebujete zistiť, ako sa niekam dostať, tak si to vygúgliš, predtým by si sa niekoho spýtal*a. Fyzické interakcie vytvárajú neviditeľnú sieť, ktorá robí mesto prijateľnejším, kamarátskejšim, atmosféra môže byť otvorenejšia a bezpečnejšia.

Druhá vec, čo ma baví, je hra. Otázka, prečo sa ľudia hrajú, nie je jednoznačne zodpovedaná, ale jedným z dôvodov môže byť práve utužovanie komunitných vzťahov. Hra má vlastnú komunikačnú úroveň, vieš sa zahrať s človekom, ktorý má úplne iné kultúrne pozadie, hovorí iným jazykom, v tej hre viete vyjadrovať aj zmysel pre humor.

Prinášať hru do verejného priestoru sa dá viacerými spôsobmi. Môže ísť viac konceptuálnym prístupom alebo môžeš

ísť napriamo. Najprv som k tomu pristúpil konceptuálne, nabádal som ľudí, aby sa hrali s mestom, aj keď nevedeli, že sa hrajú. Teraz na to idem priamočiarejšie. Vytvoril som hru vo veľkej mierke a pozval ľudí sa zahrať.

Rôzne intervencie som robil tak, že ja som bol ten facilitátor, ten kto musel byť pri tom, aby sa niečo udialo. Po čase som si uvedomil, že ak chceš, aby ten verejný priestor bol sám osebe aktívny a generoval náhodné interakcie, tak to nemôžeš robiť skrz nejakú osobu – facilitátora, ale musí byť tak navrhovaný. Tam ešte nie som, ale smerujem tam. Skúšam hľadať dizajnové riešenia pre verejný priestor, rôzne hravé, interaktívne prvky. Nemusia to byť najoriginálnejšie dizajny, pretože interakcie sa dejú v tých najbežnejších situáciách.

Juraj Horňák, architekt, dizajnér, hráč

Verejná obývačka. Priestor pre všetkých, ľudí aj zvieratá. Odrasť kultúrnosti spoločnosti. Priestor, ktorý nie je len tranzitným z bodu A do bodu B. Priestor pre spomalenie, zdieľanie, inšpirovanie a prepájanie. Priestor pre zážitok. ■

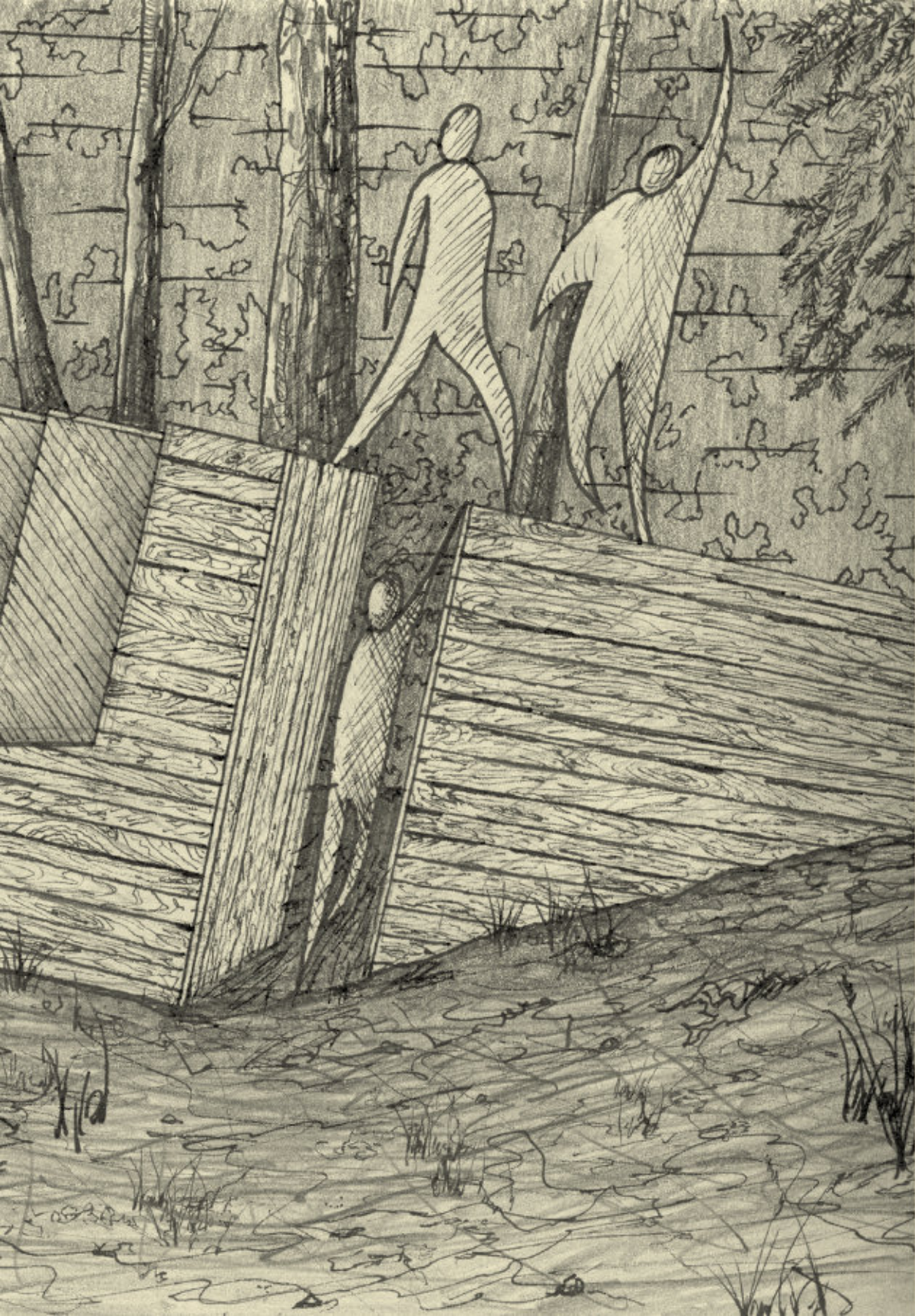
Barbara Zavorská, architektka a kultúrna manažérka, OZ Punkt

Zuzana Žurkinová študovala humanitné vedy. Téma mesta a úlohe občianskej spoločnosti sa venovala v bakalárskej aj diplomovej práci. Praktické skúsenosti s fungovaním mesta a ľuďmi v ňom získala vďaka spolupráci s o. z. Punkt a práci na Metropolitnom inštitúte Bratislavy (MIB). Na živote v Bratislave má rada riek, blízkosť kopcov, električky a privítala by väčšiu odvážnosť v móde na uliciach.

**Spolka:
Všetko,
čo naozaj
potrebujem
vedieť,
som sa
naučila od
kamarátky**

Vol'né texty

Klaudia Dočekalová

Zn. Vymením za tvoje umenie

Oči unavené pohľadom na svet
Prižmúrené a večne zasnené
Pár takých očí vymením za tvoje umenie

Malou dávkou možnej nežnosti
Keď sa práve nikto nedíva
Naplním potenciál tohto mesta

Ponorím sa do predstáv
Moje oči sa stanú rovné tvojim pohľadom
Objavím sa, som nová, napíšem báseň a odídem

Vytvorte mi krajinu v obývačke

Byty majú nedostatok miesta pre naše egá
Prerazte múdrymi hlavami všetky múry
A nechajte sa vetrať

Viať záclony, rozprúdiť myšlienky
Nechajte žiť všetko to mŕtve drevo
Vykličť nódy nábytku, príbehy neprečítaných kníh

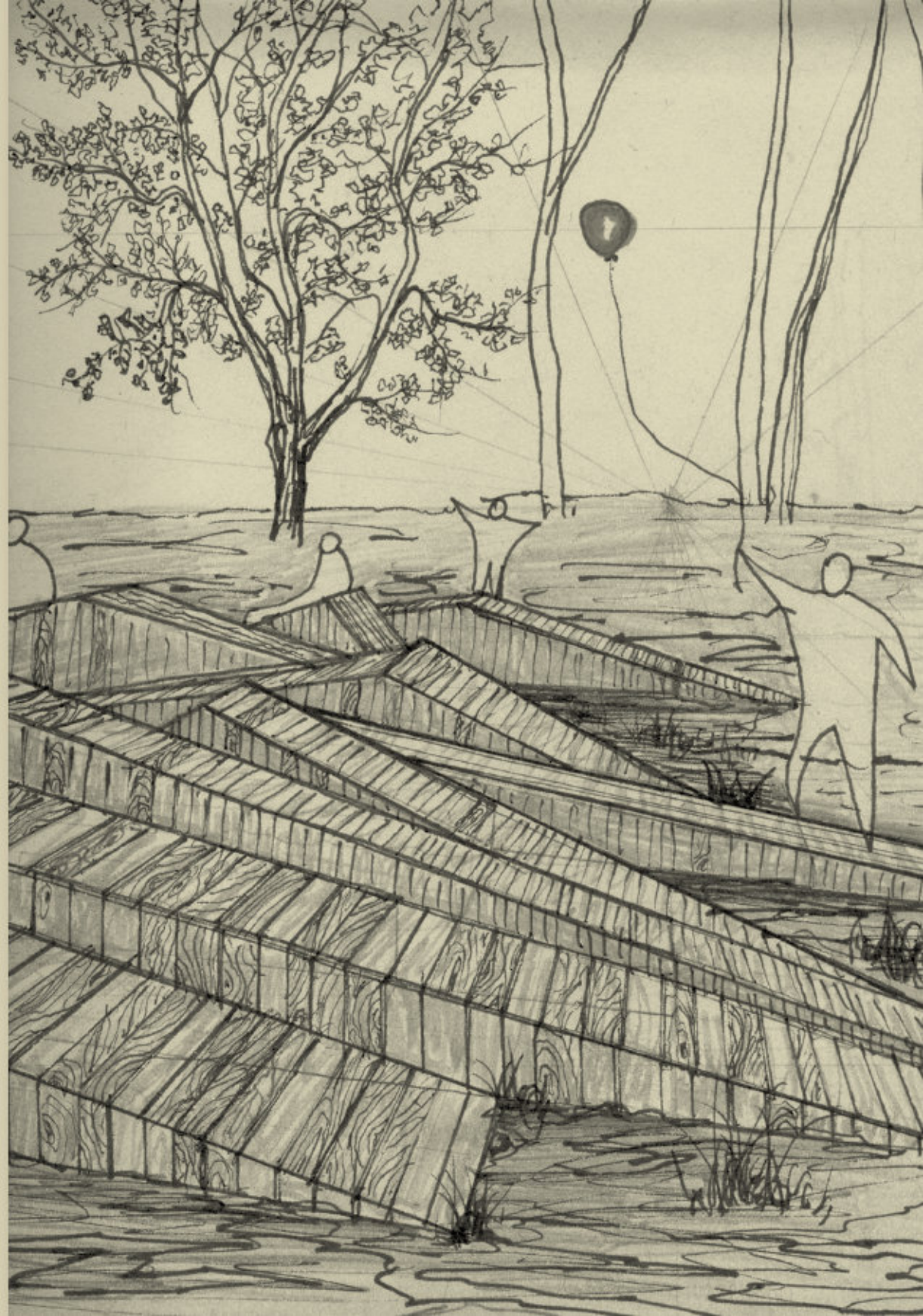
Kvitnite, ťahajte sa za slnkom
Zaplňte izby izbovými rastlinami
Prineste kúsok neba do bytov
Nechajte dážď naplňať vázy
Umývať vám vlasy, čistiť vzťahy

Dovoľte akýmkoľvek zvieratám
Byť svojimi domácimi zvieratami
Dilema o živočíšnej strave
Nekrofágia zo supermarketov
Opäť premnožené medvede

Pach zahaňte kvetinovými parfumami
Zložte v kuchyni ovocný sad, vyvýšené záhony
A paste sa ako zvieratá, milujte sa ako zvieratá

Obklopte sa prírodnými a estetickými zložkami
Ktoré nahradia ľudskú špinu
Krása vnútri vášho bytu

Barbara Köthe: Cesta a návrat

WOVEN rieši priestorové problémy s expertízou v oblasti architektúry malého rozsahu. Tvorí riešenia na mieru, ktoré oživujú a sprístupňujú zaujímavé miesta či upozorňujú na ich hravý potenciál. Ako kolaboratívne združenie štyroch architektiek (Anna Cséfalvay, Marianna Maczová, Veronika Michalíková, Danica Pišteková) pracuje nielen so súkromnými investorami, ale aj so samosprávami, s občianskymi združeniami a lokálnymi komunitami. Medzi **WOVEN** projekty patria výstavné systémy, sauny, pavilóny, intervencie do verejných priestorov a nové typológie urbánneho nábytku. **WOVEN** navrhuje miesta a situácie, ktoré inšpirujú, nútia premýšľať a nabádajú ostat' „tam vonku“ o trochu dlhšie ako zvyčajne.

WOVEN – Marianna Maczová, Anna Cséfalvay, Veronika Michalíková, Danica Pišteková

Tam vonku
Ako za desať dní zmeniť verejný priestor.
Kontexty a príbehy [1:1]Workshopu

Vydavateľ:
WOVEN, Bratislava 2024

Odborní recenzenti:
Ing. arch. Tomáš Tholt, PhD.
doc. Ing. arch. Nina Bartošová, PhD.

Koncept knihy:
Anna Cséfalvay, Marianna Maczová,
Veronika Michalíková, Danica Pišteková,
Monika Mitášová 2023

Editorky knihy:
© Danica Pišteková, Anna Cséfalvay, Marianna
Maczová, Veronika Michalíková 2024

Editorka vizuálneho obsahu:
© Anna Cséfalvay 2024

Editorka rozhovorov v kapitole Workshopy:
© Marianna Maczová 2024

Rozbor lokalít v kapitole Workshopy:
© Miroslav Čibík 2024

Texty:
© Klaudia Dočekalová, Amália Filip, Livia Gažová,
Barbara Köthe, Lotte Löhausen, Veronika Michalíková,
Danica Pišteková, Ivana Rumanová, Spolka,
Zuzana Žurkinová 2024

Preklady z anglického jazyka:
Barbora Lehotská

Jazyková redakcia:
Jana Vicenová

Fotografie z cesty:
© Katarína Janíčková 2023

Fotografie:
© Katarína Janíčková (str. 4, 11, 15, 16, 20, 25, 26, 33,
34, 37, 47, 48, 51, 55, 59, 60, 78, 79, 90, 91, 102, 105,
118, 121, 134, 136, 138, 150, 152, 167, 168, 171, 172, 175,
176, 177, 178, 179, 183, 184, 187, 189, 190, 192, 193, 199,
200, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 211, 217, 218, 221,
290, 291, 293)
© archív WOVEN (str. 19, 29, 47, 52, 56, 63, 77, 80,
83, 84, 85, 89, 94, 101, 111, 133, 149)
© Anna Horčinová (str. 69, 70, 72, 73, 109, 123, 124,
126, 127, 138, 141, 142, 143, 155, 156, 158, 159, 160, 161)
© Peter Ančič (str. 93, 96, 97, 110, 111, 112, 113)
© Vera Kyseľová (str. 106)
© Dvajaphoto (str. 289)
© Lukáš Procházka (str. 292)
© Ján Viazanička (str. 293)

Výkresy: axonometrie a situácie:
[1:1]Workshop, Šimon Doubrava

Skice:
© Karol Gwiazdowski 2016 – 2022

Grafický dizajn:
© Peter Chmela 2024

Písmo:
Replica (Lineto.com)

Papier:
SH Recycling brown 350 g/m²
Munken Pure Rough 100 g/m²
Olin Design Regular 90 g/m²

Tlač:
FINIDR

Náklad:
300 ks

ISBN:
978-80-974870-0-3

EAN:
9788097487003

Projekt podporil z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

[1:1] Workshop (jedna k jednej workshop) je putovná letná škola typu navrh-
ni a postav, ktorú 10 rokov organizovalo
zoskupenie WOVEN. Jej cieľom bolo
vytvoriť trénažér architektonickej praxe
pre študentky a študentov architektúry
a príbuzných odborov cez návrh a reali-
záciu objektu do verejného priestoru,
ktorý dokáže vrátiť život zabudnutým
lokalitám v regiónoch, či ako nový atrak-
tor zaktivizovať miesta s potenciálom
pre život miestnych komunít.

Workshopy:

2013: Kreatívne platformy
2014: Miesta pre konverzáciu
2015: Hide and Peak
2016: UWO
2017: Supergola
2018: Nailith
2019: Rampolyna
2020: Osem
2021: Rochus
2022: Squarol